

УДК 349.2

DOI <https://doi.org/10.33216/2218-5461-2021-41-1-11-20>

**ЩОДО ПИТАННЯ НАБЛИЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА
З ОХОРОНИ ПРАЦІ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ
У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ БЕЗПЕКИ, ГІГІЄНИ ПРАЦІ**

Івчук Ю.Ю.

**REGARDING THE ISSUE OF APPROXIMATION OF NATIONAL
LEGISLATION ON LABOR PROTECTION TO INTERNATIONAL
STANDARDS IN THE FIELD OF OCCUPATIONAL SAFETY AND HEALTH**

Ivchuk Yu. Yu.

Статтю присвячено питанню врегулювання відносин у сфері безпеки праці на міжнародному рівні, у законодавстві Європейського Союзу та України, а також проблематиці наближення національного законодавства з охорони праці до міжнародних стандартів та «acquis communautaire» ЄС. У науковій роботі проаналізовано основні міжнародні нормативно-правові акти у сфері безпеки праці, зокрема конвенції та рекомендації Міжнародної організації праці, впровадження положень яких у національній правовій системі є необхідним для дієвого регулювання відносин з охорони праці на якісно новому рівні. Досліджено акти законодавства ЄС, що регулюють правовідносини у сфері охорони праці та акцентовано увагу на основних директивах ЄС, які містять вимоги до роботодавців щодо забезпечення охорони праці працівників, в тому числі на їх робочих місцях і під час застосування засобів праці. На основі проведеного аналізу «acquis communautaire» ЄС актуалізовано питання подальшої адаптації національного законодавства до європейських стандартів, що наразі є ключовим напрямком у рамках укладеної Угоди про асоціацію з ЄС. Автором виокремлені основні якісні характеристики національного законодавства, що обумовлюють недостатню ефективність правового регулювання відносин у сфері безпеки праці, серед яких нестабільність, недосконалість змісту положень законодавства, відсутність системності та неузгодженості норм у сфері безпеки праці. З урахуванням означених недоліків національного законодавства у сфері безпеки праці, автором визначено чинники, що обумовлюють необхідність удосконалення забезпечення безпечних умов праці та здоров'я працівників. На підставі аналізу національного законодавства висвітлені основні недоліки та прогалини у правовому регулюванні відносин у сфері безпеки праці, що потребують подальшої гармонізації згідно з вимогами та рекомендаціями МОП, а також стандартами ЄС.

Ключові слова: безпека праці, міжнародні стандарти, гармонізація, *acquis communautaire*.

Глобалізація значно впливає на взаємодію міжнародних і національних правових систем. Сьогодні жодна держава не в змозі існувати без постійної взаємодії з міжнародно-правовою системою. Регулюю-

чий вплив міжнародно-правових норм поступово все глибше пронизує сферу внутрішньодержавних відносин, у тому числі і сферу охорони праці.

Питання гармонізації законодавства України із законодавством ЄС з охорони праці досліджували О. А. Теличко [1], Ю. М. Щотова [2] та Д. В. Назаров [3].

У науковій літературі виділено два основних способи зближення національного та міжнародного права. Перший спосіб впливу міжнародних правових актів на внутрішнє законодавство ґрунтується на теорії трансформації, згідно з якою після того як держава бере на себе зобов'язання за міжнародним договором, цей договір стає складовою частиною внутрішнього права. Прийняття внутрішнього трудового законодавства з урахуванням міжнародних актів – другий спосіб зближення національного та міжнародного законодавства [4, с. 162].

Серед проблем стосовно недостатньої ефективності законодавства у сфері безпеки праці у якісному вимірі можна зазначити такі. По-перше, нестабільність або динамічність законодавства (внесення численних змін у законодавство України у сфері безпеки, гігієни праці та виробничого середовища говорить про безсистемне, «косметичне» його вдосконалення, що не відповідає вимогам якості європейських стандартів. Сьогодні багато науковців-правознавців і фахівців-практиків вважають, що нова редакція Закону України «Про охорону праці» від 21 листопада 2002 р. відповідає лише вимогам перехідного періоду розвитку України, початковим етапам адаптації національного законодавства із європейськими стандартами, зокрема, у сфері безпеки праці. По-друге, недосконалість змісту й форми законодавчих актів (нечіткість формулювань статей законодавчих актів, відсутність легальних визначень понять у них, більшість нормативно-правових актів з безпеки і гігієни праці базуються на положеннях формально-технократичної концепції «абсолютної безпеки»). По-третє, недостатність упорядкованості та узгодженості законодавчих

актів між собою й ін. (регламентація відносин щодо забезпечення безпечних і здорових умов праці на сьогодні здійснюється на підставі виокремленої сукупності норм законодавчих актів різних за своєю формою і галузевою приналежністю; зазначеній сукупності норм поряд із її важливим, позитивним змістом бракує логічності, системності і завершеності у регулюванні зазначених відносин, ці норми розпорошені у численному нормативному масиві і не продукують сучасних, ефективних важелів та механізмів забезпечення безпеки праці). По-четверте, некорисність деяких правових норм – особливо тих, що дорівнюють за відповідальністю усіх роботодавців, які належать і до малого, і до середнього, і до великого підприємництва) [5, с. 107–109].

Сьогодні в Україні створено досить розгалужену нормативну базу у сфері охорони праці. Однак їй притаманні певні недоліки. Так, відносини в сфері охорони праці регламентують два комплексних закони: Закон України «Про охорону праці» та КЗпП України. Це породжує проблему розпорошеності та подвійності законодавства, а також знижує значення КЗпП України як основного нормативно-правового акта в системі трудового законодавства. Крім цього, нормативна база у сфері охорони праці дещо застаріла та має невпорядкований вигляд. Як відомо, кількість нормативно-правових актів, яку зафіксував Державний реєстр нормативно-правових актів з питань охорони праці, перевищила дві тисячі. Це, безумовно, є однією з причин того, що підприємства, особливо ті, що організували багатогалузеве виробництво, не виконують більшість із цих норм, правил та стандартів, бо розібратися в них зовсім не є можливим [6, с. 3].

Важливою віхою в сфері охорони праці України стала ратифікація у другому десятилітті ХХІ ст. багатьох важливих Конвенцій

МОП у сфері охорони праці (безпеки та гігієни праці): № 155 «Про безпеку й гігієну праці та виробниче середовище» [7], 161 «Про служби гігієни праці» [8], 174 «Про запобігання великим промисловим аваріям» [9] й ін.

Національне законодавство з охорони праці змінило основну тенденцію свого розвитку – від захисних заходів до профілактики нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань і попередження виявів професійного ризику. Адже профілактика більш ефективна й менш витратна, ніж лікування та реабілітація потерпілих на виробництві.

Однак Україною не ратифікована ще одна базова Конвенція МОП № 187 «Про засади, що сприяють безпеці та гігієні праці», мета якої полягає в тому, що кожна держава-член, що ратифікує цю Конвенцію, сприяє постійному удосконаленню безпеки й гігієни праці з метою попередження випадків виробничого травматизму, професійних захворювань і загибелі людей на виробництві шляхом розробки на основі консультацій з найбільш представницькими організаціями роботодавців та працівників, національної політики, національної системи та національної програми (ст. 2) [10].

В Україні взята до уваги при розробці національного переліку професійних захворювань та їх реєстрації Рекомендація 2002 р. № 194 «Про перелік професійних захворювань, повідомлення про нещасні випадки, на виробництві й професійні захворювання та їх реєстрацію», що додається до Конвенції.

Н. Л. Лютов та П. Е. Морозов вказують, що в цілому всі міжнародні акти, присвячені безпеці та гігієні праці, можна поділити на 2 групи: акти, що містять загальні принципи правового регулювання охорони праці (Конвенція № 155 і Рекомендація № 164 1981 р. «Про безпеку та гігієну праці та виробниче середовище»; Конвенція № 161 і Рекоменда-

ція № 171 1985 р. «Про служби гігієни праці») і акти про захист від окремих виробничих ризиків (Конвенція № 115 і Рекомендація № 114 «Про захист від іонізуючої радіації» від 1960 р.; Конвенція № 139 і Рекомендація № 147 «Про боротьбу з небезпекою, спричинюваною канцерогенними речовинами й агентами у виробничих умовах і заходи профілактики») [11, с. 188–189].

Враховуючи тенденції в Україні щодо гармонізації національного законодавства у сфері права на безпечні і здорові умови праці з відповідними міжнародними та європейськими стандартами праці насамперед слід провести його термінологічну уніфікацію. Так, слід зазначити, що поширений у національному законодавстві усталений термін «охорона праці» в міжнародних і європейських стандартах праці не використовується (частіше в них застосовуються терміни «безпека і гігієна праці», «безпека і захист здоров'я працівників» й ін.). Варто зауважити, що цей термін активно почав використовуватися у законодавчій техніці завдяки виникненню й розвитку вчення про охорону праці за часів СРСР. Вчення про охорону праці є результатом багаторічних ґрунтовних досліджень видатних радянських науковців трудового права – прихильників формально-технократичної концепції «абсолютної безпеки» [12, с. 62-63].

В Україні норми Закону України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18 січня 2001 р. [13] не повністю гармонізовані з нормами Конвенції МОП № 174. У зазначеному Законі не передбачена система прав та обов'язків працівників та їхніх представників, пов'язаних з їх діяльністю на об'єктах підвищеної небезпеки, що задекларовані цим міжнародним стандартом праці.

Відповідно до Стратегії сталого розвитку України до 2020 року, затвердженої указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015, одним із основних векторів руху

до впровадження в Україні європейських стандартів життя є вектор безпеки, за яким керівництву держави особливу увагу потрібно приділити безпеці життя та здоров'я людини, захищеності соціально вразливих верств населення й ін. (розд. 2 «Мета реалізації Стратегії та вектори руху») [14].

Загальні вимоги стосовно забезпечення роботодавцями охорони праці працівників, затверджені наказом МНС України від 25 січня 2012 р. № 67, передбачають вимоги щодо створення безпечних і нешкідливих умов праці шляхом належного облаштування робочих місць і виробничих, санітарно-побутових та інших приміщень на підприємстві, в установі, організації, безпечного використання працівниками засобів праці, забезпечення навчання працівників і залучення їх до вирішення питань охорони праці, регулювання взаємовідносин з охорони праці між підприємствами у разі залучення до виконання робіт працівників інших підприємств [15].

Необхідність удосконалення забезпечення безпечних умов праці та здоров'я працівників викликано такими причинами: незадовільний стан безпеки й умов праці у суспільному виробництві, високий рівень аварійності, виробничого травматизму та професійної захворюваності; неналежне дотримання вимог актів законодавства та інших нормативно-правових актів із питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, раціонального використання й охорони надр суб'єктами підприємницької діяльності, роботодавцями та працівниками; створення значної кількості суб'єктів підприємницької діяльності, які використовують найману працю, різних форм власності та видів діяльності, особливо підприємств малого та середнього бізнесу, приватних підприємств, що ускладнює здійснення державного нагляду традиційними методами; проведення адміністративної реформи в Україні та здійснення

заходів з дерегуляції економіки, упорядкування кількості перевірок підприємств контролюючими органами; недосконалість взаємодії між різними уповноваженими органами державного нагляду й контролю у сфері охорони праці та розмежування їх повноважень; зменшення бюджетного фінансування та необхідність використання позабюджетних джерел фінансування для здійснення державного нагляду, забезпечення роботи органів державного нагляду; прагнення України інтегрувати в європейське та світове співтовариство та потребою найшвидшого впровадження в національне законодавство і реальне життя загальноприйнятих міжнародних норм із питань безпеки та охорони здоров'я найманих працівників, організації діяльності інспекцій з охорони праці; створення належного підґрунтя для наступного офіційного приєднання України до Конвенцій Міжнародної організації праці та інших міжнародних угод із питань охорони праці [16, с. 52-53].

Охорона праці є одним з основних напрямів соціальної політики ЄС, що визначено договорами про його утворення. Досягнення більш високого рівня охорони праці забезпечується шляхом ухвалення директив, які встановлюватимуть мінімальні вимоги у цій сфері. У 70–80 рр. ХХ ст. ЄС започаткував практику ухвалення директив з конкретних питань створення безпечних і здорових умов праці – захист працівників на виробництві, в окремих галузях економіки (атомна, металургійна промисловість), від конкретних виробничих ризиків (шум, хімічні та біологічні речовини). 21 грудня 1987 р. Рада ухвалила резолюцію з питань безпеки, гігієни та охорони здоров'я, в якій обумовила намір Комісії подати на розгляд рамкову директиву про охорону праці, яка б стала каркасом для спеціальних директив, що охоплювали б різноманітні ризики, пов'язані з безпекою та гігієною праці.

Як результат, 12 червня 1989 р. ухвалено Директиву Ради № 89/391/ЄЕС «Про впровадження заходів, які сприяють поліпшенню безпеки і здоров'ю працівників на роботі» (далі – Директива № 89/391/ЄЕС). Ця Директива утвердила новий напрям – інтегрований підхід, який опирається на попередженні нещасних випадків та професійних захворювань на виробництві та функціонуванні єдиної вимоги щодо постійного удосконалення здорових і безпечних умов праці. Замість пануючого на той час методу, спрямованого на усунення негативних наслідків від нещасних випадків та професійних захворювань, вона встановила перевагу превентивного методу, що базується на індивідуальній поведінці суб'єктів трудових відносин та запровадженні організаційної структури охорони праці. Директива № 89/391/ЄЕС визначила основні напрями у створенні здорових і безпечних умов праці: відповідальність роботодавця за створення безпечних і здорових умов праці, попередження нещасних випадків та професійних захворювань на виробництві, інформування працівників та їх представників з питань охорони праці, навчання працівників з охорони праці, консультування та участь працівників, їх представників з питань охорони праці. Роботодавець визнається відповідальною особою за створення безпечних і здорових умов праці, на яку покладено обов'язок з попередження виробничих ризиків та створення структур, що запроваджуватимуть заходи і засоби з охорони праці. Превентивна політика роботодавця повинна базуватися на принципах: уникнення виробничих ризиків, їх оцінки, боротьби з першопричинами ризиків, адаптування робочого місця до конкретного працівника та врахування технічного прогресу, заміна небезпечних умов праці на безпечні або менш небезпечні, вироблення політики попередження (яка охоплює, у тому

числі технологію, організацію роботи, умови праці, соціальні відносини, засоби індивідуального захисту з наголосом на пріоритеті колективних заходів над індивідуальними) [17, с. 229].

Директиви ЄС є інструментом обмеженого впливу на внутрішні правопорядки, він уможливорює внесення необхідних змін до внутрішнього права за максимально можливою повагою суверенітету держав-членів ЄС з їх власними концепціями та термінологією [18, с. 559–600].

Необхідно відмітити, що процес прийняття нових і скасування існуючих директив триває безперервно, щорічно Європейським парламентом приймаються нові директиви, які скасовують застарілі, або вносять у чинні директиви зміни. За час існування Європейського Співтовариства у сфері охорони праці було прийнято і залишаються чинними на даний час близько 250 рамкових і окремих директив ЄС, але ця кількість є приблизною і не є остаточною [19, с. 20].

На базі державної установи «Національний науково-дослідний інститут промислової безпеки та охорони праці» з 2009 р. функціонував науково-дослідний сектор адаптації до законодавства ЄС, який за час свого існування здійснив аналіз актів законодавства ЄС, в якому були визначені акти *acquis communautaire*, що регулюють правовідносини у сфері охорони праці [19, с. 17].

До основних з них науковцями зазначеного сектору були віднесені: 1) загальні вимоги до роботодавців щодо забезпечення охорони праці працівників, в тому числі на їх робочих місцях і під час застосування засобів праці (директиви 89/391/ЄЕС, 89/654/ЄЕС, 2009/104/ЄС, 95/63/ЄС); 2) щодо поліпшення стану охорони праці на гірничодобувних підприємствах (Директива 92/104/ЄЕС); 3) мінімальні вимоги охорони праці на риболовних суднах (Директива 93/103/ЄЕС); 4)

мінімальні вимоги охорони праці під час користування ЕОМ (Директива 90/270/ЄЕС, 2013/35/ЄС); 5) мінімальні вимоги охорони праці у вибухонебезпечних середовищах (Директива 99/92/ЄС); 6) мінімальні вимоги охорони праці на підприємствах, що видобувають мінеральну сировину через свердловини (Директива 92/91/ЄЕС); 7) мінімальні вимоги охорони праці під час роботи на тимчасових і переміщуваних у просторі будівельних майданчиках (Директива 92/57/ЄЕС); 8) мінімальні вимоги до засобів індивідуального захисту (директиви 89/656/ЄЕС і 89/686/ЄЕС); 9) вимоги безпеки до машин (Директива 98/37/ЄЕС); 10) вимоги безпеки до обладнання, що працює під тиском (директиви 97/23/ЄС, 76/767/ЄЕС і 87/404/ЄЕС); 11) вимоги безпеки до електрообладнання (Директива 73/23/ЄЕС); 12) вимоги безпеки до обладнання, призначеного для використання у вибухонебезпечному середовищі (директива 94/9/ЄС); 13) вимоги безпеки до вантажопідіймальних засобів (директиви 84/528/ЄЕС, 95/16/ЄС); 14) вимоги безпеки до сільськогосподарських та лісогосподарських тракторів (Регламент ЄС № 167/2013); 15) вимоги щодо рівня шуму в кабінах будівельних і сільськогосподарських машин (директиви 79/113/ЄЕС, 84/534/ЄЕС, 86/622/ЄЕС, 2006/26/ЄС); 16) вимоги до вибухових речовин цивільного призначення (Директива 93/15/ЄЕС); 17) мінімальні вимоги позначення небезпеки (Директива 92/58/ЄЕС); 18) вимоги щодо захисту працівників від небезпечного впливу хімічних речовин (директиви 98/24/ЄС, 2000/39/ЄС), біологічних матеріалів (Директива 2000/54/ЄС), канцерогенів і мутагенів (директиви 90/394/ЄЕС, 97/42/ЄС, 1999/38/ЄС); 19) вимоги щодо захисту працівників від небезпечного впливу вібрації (Директива 2000/44/ЄС, стандарти ISO 5349, ISO 263); 20) вимоги щодо захисту працівників від небезпечного впливу азбесту

(директиви 83/477/ЄЕС, 91/382/ЄЕС, 2003/18/ЄС, які консолідовані у директиві 2009/148/ЄС).

За роки проведеної роботи сектором з адаптації законодавства України з питань охорони праці до законодавства ЄС значна кількість директив вже адаптована, однак національне законодавство з охорони праці ще не гармонізоване з деякими важливими міжнародними стандартами та стандартами ЄС, які стосуються особливої категорії працівників, працівниками, що входять до особливої групи ризику з охорони праці.

У контексті цього дослідження зауважимо Директиву 92/85/ЄЕС «Про вжиття заходів з поліпшення безпеки та охорони здоров'я на виробництві вагітних працівниць, працівниць, які нещодавно народили, або годують» (десята окрема Директива у значенні статті 16 (1) Директиви 89/391/ЄЕС) [20] від 19 жовтня 1992 р., в якій зазначається що до особливої групи ризику з охорони праці входять вагітні працівниці, працівниці, які нещодавно народили, або які годують.

У зазначеній Директиві передбачені різні заходи стосовно охорони праці жінок, які нещодавно народили й вийшли на роботу. На жаль, така категорія в українському законодавстві не виокремлена.

Україна ще не узгодила національне законодавство з охорони праці із декількома важливими міжнародними стандартами праці з питань материнства, такими як:

– Конвенція про перегляд Конвенції (переглянутої) 1952 року про охорону материнства № 183, (яка застосовується до усіх працюючих із найму жінок, включаючи жінок, зайнятих нетиповими формами залежної праці (ст. 2));

– Конвенція МОП № 89 про нічну працю жінок у промисловості (переглянута у 1948 р.), (за якою жінки, незалежно від віку, не використовуються на роботах у нічний час на державних або приватних промисло-

вих підприємствах чи в будь-яких їхніх філіалах, за винятком підприємств, на яких працюють лише члени однієї родини (ст. 3)).

Національне законодавство, яке закріплює вимоги в сфері безпеки і охорони здоров'я працівників на робочому місці, в цілому відповідає міжнародним та європейським нормам. Однак існують певні недоліки законодавчого регулювання цих питань, а декілька міжнародно-правових положень взагалі не враховано національним законодавством. Так, КЗпП України та Закон України «Про охорону праці» не містять загальних принципів техніки безпеки, які закріплені в п. 2 ст. 6 Директиви № 89/391/ЄЕС; обов'язок роботодавця щодо призначення працівників для надання першої допомоги, боротьби з пожежею і евакуація працівників, закріплений у п. 2 ст. 8 Директиви № 89/391/ЄЕС. В КЗпП України (ст. 159) та Законі України «Про охорону праці» (ст. 14) відсутній узгоджений між собою та зі ст. 13 Директиви № 89/391/ЄЕС перелік обов'язків працівників в сфері безпеки і охорони їх здоров'я. В національному законодавстві не закріплено обов'язок роботодавця, встановлений п. 2 ст. 10 Директиви № 89/391/ЄЕС, щодо здійснення необхідних заходів з тим, щоб роботодавці працівників інших підприємств, залучених до роботи на його підприємстві або виробництві, одержували призначену для них інформацію стосовно: загроз для безпеки і здоров'я, а також захисних та запобіжних заходів на підприємстві або виробництві в цілому, а також для кожного робочого місця або виду робіт; чисельності працівників для надання першої допомоги, боротьби з пожежею і евакуація працівників, їх підготовки та обладнання, що є в їх розпорядженні. В національному законодавстві відсутній комплексний нормативно-правовий акт, який би встановлював мінімальні приписи щодо безпеки і охорони здоров'я у робочих зонах, як це

зроблено в Директиві Ради 89/654/ЄЕС. До того ж і сам термін «робочі зони» не визначено національним законодавством [21, с. 176–177].

У розділі «Міжнародні трудові норми» Програми Гідної праці МОП для України на період 2016–2019 рр. зазначено, що Україна ратифікувала всі основні та керівні конвенції МОП (основоположні конвенції МОП: № 29, 87, 98, 100, 105, 111, 138, 182; пріоритетні конвенції МОП: № 81, 122, 129, 144). Перелік ратифікованих міжнародних трудових норм розширився завдяки ратифікації конвенцій № 155 та 117. У березні 2016 р. Верховна Рада України ратифікувала Конвенцію МОП № 102. Досягнуто істотного прогресу в напрямі ратифікації Конвенції про працю в морському судноплавстві.

Останніми роками Україна досягла прогресу в покращенні виконання нею своїх конституційних обов'язків щодо повідомлення про ратифіковані міжнародні трудові норми до наглядових органів МОП і подання національним органам влади новоприйнятих норм. Проте подальше надання допомоги необхідне для того, щоб забезпечити повну відповідність законодавства і практики ратифікованим трудовим нормам, як вимагає Комітет експертів МОП із застосування конвенцій та рекомендацій.

Література:

1. Теличко О. А. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу у сфері охорони праці молоді / О. А. Теличко // Право і сусп. – 2016. – № 1, ч. 2. – С. 59–64.
2. Щотова Ю. Працевлаштування молоді як складова інституту працевлаштування в трудовому праві України / Ю. Щотова // Бюл. М-ва юстиції України. – 2006. – № 1. – С. 80–85.
3. Назаров Д. В. Гармонізація законодавства України з законодавством Європейського Союзу в регулюванні праці молоді : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Д. В. Назаров ; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. – Луганськ, 2009. – 23 с.
4. Неверова А. С. Сравнительно-правовое исследование законодательства об охране труда

Российской Федерации и Соединенных Штатов Америки : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / А. С. Неверова ; Моск. гос. юрид. акад. им. О. Е. Кутафина. – М., 2014. – 228 с.

5. Амелічева Л. П. Проблеми правового забезпечення безпеки праці за законодавством України / Л. П. Амелічева // Вісн. Запоріж. нац. ун-ту. Сер. «Юридичні науки». – 2006. – № 3. – С. 106–110.

6. Ізуйта П. О. Правове регулювання охорони праці в умовах ринкової економіки : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / П. О. Ізуйта ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2008. – 18 с.

7. Про ратифікацію Конвенції Міжнародної організації праці № 155 1981 року про безпеку й гігієну праці та виробниче середовище : Закон України від 02.11.2011 № 3988-VI // Офіц. вісн. України. – 2013. – № 5. – Ст. 187.

8. Про ратифікацію Конвенції Міжнародної організації праці № 161 1985 року про служби гігієни праці : Закон України від 10.03.2010 № 1954-VI // Відом. Верхов. Ради України. – 2010. – № 27. – Ст. 307.

9. Про ратифікацію Конвенції Міжнародної організації праці № 174 1993 року про запобігання великим промисловим аваріям : Закон України від 15.02.2011 № 3020-VI // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 35. – Ст. 349.

10. Конвенція МОП № 187 про засади, що сприяють безпеці та гігієні праці від 15.06.2006 // Інформ. бюл. з охорони праці. – 2007. – № 1.

11. Лютов Н. Л. Международное трудовое право / Н. Л. Лютов, П. Е. Морозов. – М. : Проспект, 2011. – 278 с.

12. Амелічева Л. П. Концептуальні засади реформування законодавства в сфері безпеки, гігієни й охорони праці / Л. П. Амелічева // Проблеми кодифікації законодавства про працю : матеріали «круглого столу» (м. Харків, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 12 берез. 2015 р.) / під ред. В. В. Жернакова. – Харків : Право, 2015. – С. 61–65.

13. Про об'єкти підвищеної небезпеки : Закон України від 18.01.2001 № 2245-111 // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 15. – Ст. 73.

14. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 // Офіц. вісн. України. – 2015. – № 4. – Ст. 67.

15. Про затвердження Загальних вимог стосовно забезпечення роботодавцями охорони праці працівників : наказ МНС України від 25.01.2012 № 67 // Офіц. вісн. України. – 2012. – №19. – Ст. 716.

16. Національний профіль з безпеки праці та здоров'я на робочих місцях: Україна: Проект ЄС–МБП / ЄС–МБП. – 2013. – 72 с.

17. Козак З. Я. Становлення та тенденції розвитку директив ЄС з безпеки та охорони здоров'я / З. Я. Козак // Тенденції розвитку науки трудового

права та права соціального забезпечення : зб. наук. пр. : матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 25–26 квіт. 2013 р. – К., 2013. – С. 226–233.

18. Чонобровка В. О. Особливості законодавства Європейського Союзу у сфері охорони праці / В. О. Чонобровка // Актуал. проблеми права: теорія і практика. – 2012. – № 25. – С. 557–565.

19. Адаптація нормативно-правових актів з охорони праці до вимог законодавства Європейського Союзу : посіб. з нормотворення / Н. В. Чумакова, С. М. Хмара, Н. Є. Олесіч та ін. – Київ : ДУ «НН-ДПБООП», 2014. – 39 с.

20. Про вжиття заходів з поліпшення безпеки та охорони здоров'я на виробництві вагітних працівниць, працівниць, які нещодавно народили, або годують (десята окрема Директива у значенні статті 16 (1) Директиви 89/391/ЄЕС) [Електронний ресурс] : Директива 92/85/ЄЕС від 19 жовтня 1992 року / М-во юстиції України. – Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/45891/>.

21. Охорона праці: європейські і міжнародні стандарти та законодавство України (порівняльний аналіз) / В. С. Венедіктов, В. П. Грохольський, М. І. Іншин та ін.; за ред. В. С. Венедіктова ; Держ. департамент з питань адаптації законодавства ; Укр. асоц. фахівців труд. права. – Харків ; Київ, 2006. – 680 с.

References:

1. Telychko O. A. Adaptatsiia zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu u sferi okhorony pratsi molodi / O. A. Telychko // Pravo i suspvo. – 2016. – № 1, ch. 2. – S. 59–64.

2. Shchotova Yu. Pratsvlashtuvannia molodi yak skladova instytutu pratsvlashtuvannia v trudovomu pravi Ukrainy / Yu. Shchotova // Biul. M-va yustytisii Ukrainy. – 2006. – № 1. – S. 80–85.

3. Nazarov D. V. Harmonizatsiia zakonodavstva Ukrainy z zakonodavstvom Yevropeiskoho Soiuzu v rehuliuvani pratsi molodi : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.05 / D. V. Nazarov ; Skhidnoukr. nats. un-t im. V. Dalia. – Luhansk, 2009. – 23 s.

4. Neverova A. S. Sravnytelno-pravovoe yssledovanye zakonodatelstva ob okhrane truda Rossyiskoi Federatsyy y Soedynennykh Shtatov Ameryky : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.05 / A. S. Neverova ; Mosk. hos. yuryd. akad. ym. O. E. Kutafyna. – M., 2014. – 228 s.

5. Amelicheva L. P. Problemy pravovoho zabezpechennia bezpeky pratsi za zakonodavstvom Ukrainy / L. P. Amelicheva // Visn. Zaporiz. nats. un-tu. Ser. «Iurydychni nauky». – 2006. – № 3. – S. 106–110.

6. Izuita P. O. Pravove rehuliuвання okhorony pratsi v umovakh rynkovoї ekonomiky : dys. ... kand.

yuryd. nauk : 12.00.05 / P. O. Izuita ; Khark. nats. un-t vnur. sprav. – Kharkiv, 2008. – 18 s.

7. Pro ratyfikatsiiu Konventsii Mizhnarodnoi orhanizatsii pratsi № 155 1981 roku pro bezpeku y hihiienu pratsi ta vyrobnyche seredovyshe : Zakon Ukrainy vid 02.11.2011 № 3988-VI // Ofits. visn. Ukrainy. – 2013. – № 5. – St. 187.

8. Pro ratyfikatsiiu Konventsii Mizhnarodnoi orhanizatsii pratsi № 161 1985 roku pro sluzhby hihiieny pratsi : Zakon Ukrainy vid 10.03.2010 № 1954-VI // Vidom. Verkhov. Rady Ukrainy. – 2010. – № 27. – St. 307.

9. Pro ratyfikatsiiu Konventsii Mizhnarodnoi orhanizatsii pratsi № 174 1993 roku pro zapobihannia velykym promyslovykh avariiam : Zakon Ukrainy vid 15.02.2011 № 3020-VI // Vidom. Verkhov. Rady Ukrainy. – 2011. – № 35. – St. 349.

10. Konventsiia MOP № 187 pro zasady, shcho spryiaut bezpetsi ta hihiieni pratsi vid 15.06.2006 // Inform. biul. z okhorony pratsi. – 2007. – № 1.

11. Liutov N. L. Mezhdunarodnoe trudovoe pravo / N. L. Liutov, P. E. Morozov. – M. : Prospekt, 2011. – 278 s.

12. Amelicheva L. P. Kontseptualni zasady reformuvannia zakonodavstva v sferi bezpeky, hihiieny y okhorony pratsi / L. P. Amelicheva // Problemy kodyfikatsii zakonodavstva pro pratsiu : materialy «kruhloho stolu» (m. Kharkiv, Nats. yuryd. un-t im. Yaroslava Mudroho, 12 berez. 2015 r.) / pid red. V. V. Zhernakova. – Kharkiv : Pravo, 2015. – S. 61–65.

13. Pro obiekty pidvyshchenoi nebezpeky : Zakon Ukrainy vid 18.01.2001 № 2245-111 // Vidom. Verkhov. Rady Ukrainy. – 2001. – № 15. – St. 73.

14. Pro Stratehiiu staloho rozvytku «Ukraina – 2020» : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12.01.2015 № 5/2015 // Ofits. visn. Ukrainy. – 2015. – № 4. – St. 67.

15. Pro zatverdzhennia Zahalnykh vymoh stosovno zabezpechennia robotodavtsiamy okhorony pratsi pratsivnykiv : nakaz MNS Ukrainy vid 25.01.2012 № 67 // Ofits. visn. Ukrainy. – 2012. – № 19. – St. 716.

16. Natsionalnyi profil z bezpeky pratsi ta zdorovia na robochykh mistsiakh: Ukraina: Proekt YeS– MBP / YeS– MBP. – 2013. – 72 s.

17. Kozak Z. Ya. Stanovlennia ta tendentsii rozvytku dyrektyv YeS z bezpeky ta okhorony zdorovia / Z. Ya. Kozak // Tendentsii rozvytku nauky trudovoho prava ta prava sotsialnoho zabezpechennia : zb. nauk. pr. : materialy I Mizhnar. nauk.-prakt. konf., m. Kyiv, 25–26 kvit. 2013 r. – K., 2013. – S. 226–233.

18. Chonobrovka V. O. Osoblyvosti zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu u sferi okhorony pratsi / V. O. Chonobrovka // Aktual. problemy prava: teoriia i praktyka. – 2012. – № 25. – S. 557–565.

19. Adaptatsiia normatyvno-pravovykh aktiv z okhorony pratsi do vymoh zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu : posib. z normotvorennia / N. V.

Chumakova, S. M. Khmara, N. Ye. Olesich ta in. – Kyiv : DU «NNDIPBOP», 2014. – 39 s.

20. Pro vzhytta zakhodiv z polipshennia bezpeky ta okhorony zdorovia na vyrobnytstvi vahitnykh pratsivnyts, pratsivnyts, yaki neshchodavno narodly, abo hoduiut (desiata okrema Dyrektyva u znachenni statti 16 (1) Dyrektyvy 89/391/IeES) [Elektronnyi resurs] : Dyrektyva 92/85/IeES vid 19 zhovtnia 1992 roku / M-vo yustytzii Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://old.minjust.gov.ua/45891/>.

21. Okhorona pratsi: yevropeiski i mizhnarodni standarty ta zakonodavstvo Ukrainy (porivnialnyi analiz) / V. S. Venediktov, V. P. Hrokholskyi, M. I. Inshyn ta in. ; za red. V. S. Venediktova ; Derzh. departament z pytan adaptatsii zakonodavstva ; Ukr. asots. fakhivtsiv trud. prava. – Kharkiv ; Kyiv, 2006. – 680 s.

Ivchuk Yu. Yu. Regarding the issue of approximation of national legislation on labor protection to international standards in the field of occupational safety and health. – Article.

*The article is devoted to the issue of regulation of relations in the field of labor safety at the international level, in the legislation of the European Union and Ukraine, as well as the approximation of national labor protection legislation to international standards and the EU *acquis communautaire*. The research analyzes the main international regulations in the field of occupational safety, including conventions and recommendations of the International Labor Organization, the implementation of which in the national legal system is necessary for effective regulation of labor protection at a qualitatively new level. The acts of the EU legislation regulating legal relations in the field of labor protection are studied and the attention is paid to the basic EU directives which contain requirements to employers concerning maintenance of labor protection of workers, including at their workplaces and at application of means of work. Based on the analysis of the EU *acquis communautaire*, the issue of further adaptation of national legislation to European standards has been raised, which is currently a key area in the framework of the concluded Association Agreement with the EU. The author highlights the main qualitative characteristics of national legislation that cause insufficient effectiveness of legal regulation of relations in the field of occupational safety, including instability, imperfection of the content of legislation, lack of systemic and inconsistent norms in the field of occupational safety. Taking into account the mentioned shortcomings of the national legislation in the field of labor safety, the author has identified the factors that determine the need to improve the*

provision of safe working conditions and health of workers. Based on the analysis of national legislation, the main shortcomings and gaps in the legal regulation of relations in the field of occupational safety, which require further harmonization in accordance with the requirements and recommendations of the ILO, as well as EU standards.

Key words: labor safety, international standards, harmonization, *acquis communautaire*.

Ивчук Ю. Ю. К вопросу приближения национального законодательства по охране труда к международным стандартам в области безопасности и гигиены труда. - Статья.

Статья посвящена вопросу урегулирования отношений в сфере безопасности труда на международном уровне, в законодательстве Европейского Союза и Украины, а также проблематике приближения национального законодательства по охране труда к международным стандартам и «*acquis communautaire*» ЕС. В научной работе проанализированы основные международные нормативно-правовые акты в сфере безопасности труда, в частности конвенции и рекомендации Международной организации труда, внедрения положений которых в национальной правовой системе необходимо для эффективного регулирования отношений по охране труда на качественно новом уровне. Исследованы акты законодательства ЕС, регулирующих правоотношения в сфере охраны труда и акцентировано внимание на основных директивах ЕС, содержащих требования к работодателям по обеспечению охраны труда работников, в том числе на их рабочих местах и во время применения средств труда. На основе проведенного анализа «*acquis communautaire*» ЕС актуализирован вопрос даль-

нейшей адаптации национального законодательства с европейскими стандартами, что сейчас является ключевым направлением в рамках заключенного Уго-ди об ассоциации с ЕС. Автором выделены основные качественные характеристики национального законодательства, обуславливающих недостаточную эффективность правового регулирования отношений в сфере безопасности труда, среди которых нестабильность, несовершенство содержания положений законодательства, отсутствие системности и несогласованности норм в сфере безопасности труда. С учетом указанных недостатков национального законодательства в сфере безопасности труда, автором определены факторы, обуславливающие необходимость совершенствования обеспечения безопасных условий труда и здоровья работников. На основании анализа национального законодательства освещены основные недостатки и пробелы в правовом регулировании отношений в сфере безопасности труда, требующих дальнейшей гармонизации в соответствии с требованиями и рекомендациями МОТ, а также стандартами ЕС.

Ключевые слова: безопасность труда, международные стандарты, гармонизация, *acquis communautaire*.

Авторська довідка:

Ивчук Юлія Юрївна – докторка юридичних наук, доцентка, професорка кафедри правознавства Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Стаття надійшла до редакції 20 квітня 2021 р.